

Rezumat teză de abilitare (Domeniul Filologie)

Candidat la abilitare: Hăisan Daniela

Reconceptualizarea traducerii și textualității: De la reformularea conceptelor vagi la redescoperirea limbii

Teza de abilitare intitulată *Reconceptualizarea traducerii și textualității: De la reformularea conceptelor vagi la redescoperirea limbii* conține trei secțiuni: (b) (i), (b) (ii) și (b) (iii). Secțiunea (b) (i) oferă o privire de ansamblu asupra activității profesionale desfășurate de candidata la abilitare [CA] la Universitatea “Ștefan cel Mare” din Suceava după încheierea studiilor doctorale (i.e. 2010-2022). Secțiunea (b) (ii) trasează direcțiile viitoare de dezvoltare a carierei, iar (b) (iii) este lista bibliografică. Teza ca întreg pledează pentru necesitatea consolidării traducerii ca practică și (sub-)domeniu de (meta-)cercetare.

Structura tezei reflectă cele două arii principale de interes ale CA după anul 2010, și anume Traductologia și Lingvistica. În secțiunea (b) (i), partea a II-a (*Translation Matters* [Chestiuni traductologice]) este sub-împărțită în *Literary Translation* [Traducere literară], (*Non-)Literary Translation and Textuality* [Traducere (non-)literară și textualitate], și o categorie subsidiară (*From Translation to Linguistics and Back Again* [De la traducere la lingvistică și înapoi]), care pune în legătură cele două arii principale de cercetare. Preocuparea pentru traducerea literară se desfășoară pe mai multe paliere, incluzând *Retranslation Studies* [Retraducerea] (istoria traducerii, traducerea literaturii pentru copii, Eminescu retradus) și *Socio-Translation Studies* [Socio-Traductologia] (studii despre traducători, traducerea colaborativă). În *From Translation to Linguistics and Back Again*, accentul cade pe felul în care explorarea morfosintaxei grupului nominal contribuie la rafinarea cercetării CA pe teren traductologic.

Din motive de coerență tematică, fiecare dintre sub-axele de cercetare menționate mai sus este structurată în opt sub-secțiuni (sau mai puține, în funcție de anvergura fiecărui sub-domeniu în parte), după cum urmează: *Topicality* (stadiul cercetării); *The HC’s Standpoint* (punctul de vedere al CA și măsura în care se încadrează în stadiul actual al cercetării pe plan (inter)național); *Didactic Side* (latura didactică: cursuri predate și publicate); *Practical Side* (latura practică: CA ca traducător și promotor al (re)traducerii în cadrul unor cercuri și ateliere); *Mentorship* (calitatea CA de mentor și coordonator științific); *Conferences* (implicarea CA în conferințe, ca participant sau organizator); *Authorship* (cele mai relevante publicații ale CA); *Editorship* (volume editate; calitatea de membru în comitete științifice).

O secțiune introductivă plasată înaintea părții a II-a (*Translation Matters* [Chestiuni traductologice]) detaliază conceptele-cheie din titlu (i.e. *traducere*, *textualitate*, *limbă*, *concepte vagi*) și altele câteva (i.e. *pluralitate*, *metaforă*), care constituie ‘firul roșu’ al tezei. *Textualitatea*, de exemplu (concept pe care teza încearcă să-l reabiliteze din punct de vedere traductologic), este termen generic pentru *paratextualitate*, *intertextualitate*, *iconotextualitate* și *contextualitate*. În conformitate cu noua paradigmă a cunoașterii și cercetării, în activitatea didactică și științifică a CA se regăsește dorința de a concilia tendința înspre exhaustivitate cu tendința de a da complexității o formă cât mai suplă – ceea ce explică termenii *reconceptualizare* și *reformularea conceptelor vagi* din titlu.

Conceptele ‘alunecoase’ sau care variază considerabil în funcție de context devin, de obicei, mai accesibile dacă sunt ilustrate prin exemple concrete, prin analogie (inclusiv prin metafore), prin

clasificări, ierarhizări și reprezentări grafice (e.g. hărți conceptuale) etc. Ca cercetător și ca profesor, CA apelează adesea la metaforă ca mecanism euristic și cognitiv, și valorifică puterea sa (esem)plastică (metafore topografice, optice, arhitecturale fiind obișnuite în publicațiile sale) în încercarea de a regândi concepte/concepții tradiționale.

Tot în secțiunea introductivă este prezentată succint teza de doctorat a CA, ca resort al cercetării ulterioare. Traducerea (literară), traducerea pentru copii, paratextualitatea, plurilingvismul (explorate pentru prima dată în perioada studiilor doctorale), precum și metodologia flexibilă (care îmbină abordarea descriptivă cu cea contrastivă și istorică) aplicată în studiul traducerii, au devenit recurente în cercetarea CA.

La începutul celei de-a doua părți (*Chestiuni traductologice*) se prezintă activitatea CA în cadrul a două proiecte de cercetare: unul axat pe *Traducerea Culturală* (2012-2016) și celălalt pe *Istoria Traducerii* (2019→).

Capitolul (b) (i) II. 2. 1. *(Re)Translation (History)* [(Istoria) (Re)Traducerii] își propune să demonstreze că retraducerea, deși dependentă de contextul economic și juridic, este deosebit de gratifiantă (indiferent dacă este practică sau studiată) prin facilitarea unei înțelegeri aprofundate a textului/autorului/culturii sursă, precum și a unei înțelegeri aprofundate a propriei limbi și culturi, și a politicilor culturale de-a lungul vremii.

Capitolul (b) (i) II. 2. 2. *Children's Literature in Translation* [Literatura pentru copii în traducere] subliniază imensul potențial pentru cercetare interdisciplinară oferit de cărțile pentru copii și efortul CA de a contribui la cercetarea românească în această privință (prin publicații, inițierea de traduceri pentru copii, contribuția la o istorie a literaturii pentru copii traduse în limba română).

Capitolul (b) (i) II. 2. 3. *Translator Studies* [Studii despre traducător] abordează sociologia traducerii atât în teorie, cât și în practică, și explorează la nivel micro-istoric activitatea unor (scriitori-)traducători (e.g. Emil Gârleanu, I. L. Caragiale, Mihail Sadoveanu, Ion Vinea, Petru Comarnescu, Otilia Cazimir, H. Y. Stahl, Antoaneta Ralian, Muguraș Constantinescu, Liviu Cotrău, Julian Barnes) în scopul de a le aduce un omagiu.

Ultimele două subcapitole ale părții (b) (i) II descriu avantajele și provocările traducerii colaborative (II. 2. 4.) și ale traducerii operei lui Eminescu (II. 2. 5.). Capitolul II. 3., *(Non-)Literary Translation and Textuality* [Traducere (non-)literară și textualitate], analizează traducerea textelor gastronomice, paratraducerea și intertextualitatea în traducere, în timp ce II. 4. (*From Translation to Linguistics and Back Again*) aduce în prim plan relația simbiotică dintre Lingvistică și Traducere.

Secțiunea (b) (ii) a tezei oferă o sinteză a activităților viitoare. În dezvoltarea preconizată (*Envisaged Expansion of Scientific Research*), se are în vedere îmbogățirea corpusului (abordarea altor genuri, limbi, suporturi), instrumentelor de lucru și abordărilor (dinspre interdisciplinar înspre transdisciplinar; dinspre empiric înspre conceptual). Secțiunea prezintă, de asemenea, o serie de rezultate concrete estimate (i.e. publicații, conferințe, proiecte) în traducerea intersemiotică, literatura tradusă pentru copii și pluri-/multilingvism, precum și o serie de activități de valorificare a traducerii ca practică și (meta-)cercetare, care implică echipe de studenți, masteranzi, doctoranzi.

Concluziile reiterează argumentul fundamental al tezei de abilitare (acela că este momentul și contextul potrivit pentru (meta-)cercetare și reconceptualizare a Traducerii, mai presus de toate în cadrul Școlii Doctorale).

Abstract of the Habilitation Thesis (Philology)

Habilitation Candidate: Hăisan Daniela

Thinking Through Translation and Textuality: From Restating Fuzzy Concepts to Rediscovering Language

The Habilitation Thesis entitled *Thinking Through Translation and Textuality: From Restating Fuzzy Concepts to Rediscovering Language* has three sections: (b) (i), b (ii) and b (iii). Section (b) (i) provides a bird's-eye view of the Habilitation Candidate [henceforth HC]'s academic activity carried out at “Ștefan cel Mare” University of Suceava after the completion of her doctoral studies (i.e. 2010-2022). Section (b) (ii) is a prospective chapter which enlarges on what is yet to be accomplished in terms of research, teaching, and other work-related aspects, while (b) (iii) is the reference list. The thesis as a whole argues for the utter necessity to reinforce translation's worth as practice, research and meta-research.

The structure of the thesis reflects the two main research interests the HC has pursued after 2010, namely Translation and English Language/Linguistics. In section (b) (i), Part II (*Translation Matters*) is subdivided into *Literary Translation*, *(Non-)Literary Translation and Textuality*, and a subsidiary subcategory (*From Translation to Linguistics and Back Again*), which connects the two broader lines of research. The HC's scholarly engagement with literary translation spans several key areas, including Retranslation Studies (Translation History, Translated Children's Literature, Eminescu Retranslated) and Socio-Translation Studies (Translator Studies, Collaborative Translation). As for the *Translation to Linguistics* part, it is chiefly concerned with English Noun Phrase Morphosyntax, which permeates, fuels and nourishes the HC's research on (non-)literary translation.

Furthermore, for reasons of thematic coherence, each of the research sub-axes mentioned above is structured into eight (occasionally fewer, depending on the compass of the sub-field) sub-sections, as follows: *Topicality* (situating research); *The HC's Standpoint* (summarizing the HC's approach and the way it integrates in the (inter)national state-of-the-art in the field of interest concerned); *Didactic Side* (courses taught and coursebooks published); *Practical Side* (translatorship, managing translation workshops); *Mentorship* (individual guidance of young scientists); *Conferences* (with the HC as participant and/or organizer); *Authorship* (the HC's most relevant publications); *Editorship* (books edited by the HC, editorial and advisory board membership).

An *Introductory Section* placed right before the main part of the thesis expounds on the key concepts in the title of the thesis (i.e. *translation, textuality, language, fuzzy concepts*) and a few others (i.e. *plurality, metaphor*) which constitute an underlying theme throughout the paper. *Textuality*, for instance (a concept worth rehabilitating in the field of Translation), is used as an umbrella term for *paratextuality, intertextuality, iconotextuality, and contextuality*. In keeping with the new paradigm of knowledge and scientific research, efforts have been made (in the HC's research and teaching alike) to reconcile the need for exhaustivity with the one for aggregation (i.e. simplification of knowledge) – which accounts for the *thinking through* (i.e. considering facts in an organized way) and for the *fuzzy concepts* in the title. Concepts lacking precision or varying considerably according to context are usually made more accessible through *concretization* (i.e. specific examples), *analogization* (e.g. metaphors), *categorization* (e.g. taxonomies), *visualization* (e.g. concept maps) etc. As a researcher as well as a

teacher, the HC often relies on metaphor as a heuristic and cognitive mechanism and on the (esem)plastic power of metaphors (topographical, optical, architectural metaphors being common in her scientific output) in her attempt to rethink traditional concept(ion)s.

It is also in the *Introductory Section* that the HC's doctoral dissertation is succinctly presented as a mainspring of subsequent research. Issues such as (literary) (re)translation, translation for children, paratextuality, or plurilingualism – first explored as a PhD student – gradually became a permanent fixture in the HC's research, as did the flexible methodology for the study of translation, which combines descriptive, contrastive, historical viewpoints.

At the beginning of Part II (*Translation Matters*), the HC's teamwork is discussed, based on her activity in two research projects: *Cultural Translation* (2012-2016) and *Translation History* (2019→).

Chapter (b) (i) II. 2. 1. *(Re)Translation (History)* aims to demonstrate that retranslation, while heavily dependent on the economic as well as legal context, is highly rewarding (whether practised or studied) for facilitating both a richer understanding of the original text/author/culture and a richer understanding of one's own language and culture, as well as of the cultural policies along time.

Chapter (b) (i) II. 2. 2. *Children's Literature in Translation* outlines the immense potential for interdisciplinary research offered by children's books and the HC's attempts to address and narrow a gap in Romanian Translation Studies in this respect (by doing research on and initiating (re)translations for children, and contributing to a history of children's literature translated into Romanian).

Chapter (b) (i) II. 2. 3. *Translator Studies* dwells on a sociology of translation in both theory and practice and adopts a micro-historical approach with a view to paying due regard to a series of (writers-turned-)translators (e.g. Emil Gârleanu, I. L. Caragiale, Mihail Sadoveanu, Ion Vinea, Petru Comarnescu, Otilia Cazimir, H. Y. Stahl, Antoaneta Ralian, Muguraş Constantinescu, Liviu Cotrău, Julian Barnes).

The last two sub-chapters of Part (b) (i) II delineate the 'splendors and miseries' of *Collaborative Translation* (II. 2. 4.) and *Eminescu in Translation* (II. 2. 5.). Chapter II. 3. *(Non-)Literary Translation and Textuality*) focuses on issues such as *Culinary Translation*, *Paratranslation*, and *Intertextuality*, whereas II. 4. *(From Translation to Linguistics and Back Again)* brings to the fore the HC's work in Morphosyntax which allowed her to capitalize on the symbiotic relationship between Linguistics and Translation.

The (b) (ii) section of the thesis offers a synopsis of what is in prospect. An *Envisaged Expansion of Scientific Research* is charted out, which includes updating the research corpus (changing genre, medium, 'working' languages), tools (going beyond case-studies), and approaches (from interdisciplinary towards transdisciplinary; from empirical towards conceptual). The section also presents a series of expected outcomes (i.e. papers, (course)books, conferences, projects) in intersemiotic translation, translated children's literature, and pluri-/multilingualism, as well as a series of activities (translation as practice and (meta-)research) involving teams of BAs, MAs, and PhD students.

The Conclusions restate the fundamental argument of the habilitation thesis (i.e. it is the right time and the right context for (meta-)research on (and reappraisal of) Translation, and there is no better place to do this than Doctoral Schools).